

**ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Β' ΤΑΞΗΣ
ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΑΒΒΑΤΟ 25 ΜΑΪΟΥ 2002
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΑΡΧΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A.1 $1 \rightarrow \delta, 2 \rightarrow \sigma\tau, 3 \rightarrow \alpha, 4 \rightarrow \beta$

A.2 Ο μύθος του σπηλαιού διαδραματίζει κομβικής σημασίας ρόλο στην περί ιδεών θεωρία του Πλάτωνα. Σκόπιμο θεωρείται να δοθεί μια συνοπτική παρουσίαση του μύθου του σπηλαιού και στη συνέχεια να γίνει προσπάθεια για την εύρεση των συμβολισμών του.

- **Σπήλαιο:** Ο αισθητός κόσμος.

- **Δεσμώτες:** Οι κοιντοί άνθρωποι που έχουν εθιστεί στις απατηλές παραστάσεις των αισθητών πραγμάτων, αυτοί που ζουν χωρίς να το ξέρουν μέσα στο ψέμα.

- **Αλυσίδες:** Συμβολίζουν τις αισθήσεις των ανθρώπων, που τους υποχρεώνουν να παρατηρούν μόνο τα απατηλά είδωλα των ιδεών, των αληθινών όντων.

- **Σκιές:** Τα είδωλα των αληθινών όντων, οι αντικατοπτρισμοί των όντων στον τοίχο του σπηλαιού.

- **Απελεύθερος δεσμώτης:** Ο φιλόσοφος, ο οποίος βλέπει τα ίδια τα όντα, τις ιδέες και όχι τα είδωλα τους.

A.3 Κατά τους απολογητές του πυρρωνισμού, οποιαδήποτε είτε θετική είτε αρνητική στάση και αν υιοθετήσει κανείς για ένα ζήτημα είναι βέβαιο ότι θα ανατραπεί από μια νέα άποψη η οποία θα αντικατασταθεί από μια νέα θέση.

Σε κάθε ζήτημα υφίσταται η ισοσθένεια λόγου που σημαίνει ότι ο λόγος και ο αντίλογος έχουν την ίδια δύναμη. Η ισοσθένεια του λόγου δεν επιτρέπει την υιοθέτηση ενός επιχειρήματος και την απόρριψη του άλλου, του αντίθετου του επιχειρήματος. Δεν υπάρχει απόλυτο κριτήριο βάσει του οποίου θα ήταν δυνατό να αποφανθεί κανείς με βεβαιότητα τι είναι αλήθεια και τι είναι ψέμα για αυτό κατά τους πυρρωνιστές το καλύτερο που έχει να κάνει κανείς είναι να αποφεύγει να διατυπώσει οποιαδήποτε κρίση είτε υπέρ είτε εναντίον μιας άποψης προκειμένου να διατηρήσει έτσι την αταραξία της ψυχής του. Το σωστό είναι να τηρεί μια στάση αποχής ή εποχής. Σε αντίθεση με τους ακαδημαϊκούς οι οποίοι πρέσβευαν ότι σε γνωσιολογικά ζητήματα η απάντηση τους είναι αρνητική. Για αυτό οι άνθρωποι είναι καταδικασμένοι να ζουν μέσα στο ψέμα και την άγνοια.

A.4 Για τον Καντ τον αναγκαίο δεσμό που συνηθίζουμε να αποδίδουμε στην αιτιώδη θέση δεν πρέπει να τον εκλάβουμε ως μια παράσταση μεταξύ των άλλων παραστάσεων που σχηματίζουμε μέσα μας μέσω των αισθήσεων. Δεν πρέπει δηλαδή να περιμένουμε ότι, παρατηρώντας δύο γεγονότα, θα σχηματίσουμε μέσω

κάποιας αίσθησης μας την παράσταση του αναγκαίου δεσμού. Απεναντίας, εκείνο που συμβαίνει είναι ότι έχουμε ήδη στο μυαλό μας την έννοια του αναγκαίου δεσμού, όταν πηγαίνουμε να παρατηρήσουμε δύο γεγονότα, οπότε, αν σταθερά ~~συνεπάγεται~~ το ένα το άλλο, αποφασίζουμε να πούμε ότι συνδέονται αιτιοκρατικά και τους αποδίδουμε την αναγκαία μεταξύ τους σχέση.

Η έννοια της αιτιότητας κατά τον Καντ δεν είναι προϊόν αλλά προϋπόθεση της εμπειρίας μας, δεν είναι μια παράσταση που μπορούμε να σχηματίσουμε, αφού προηγουμένως παρατηρήσουμε με τις αισθήσεις μας ορισμένα γεγονότα, αλλά μια έννοια που προηγείται όλων των παραστάσεων μας. Ο Καντ για να προσδιορίσει τον υπερεμπειρικό χαρακτήρα της έννοιας της αιτιότητας, χρησιμοποιεί τον λατινικό όρο *a priori* που σημαίνει εκ των προτέρων, ότι δηλαδή η έννοια της αιτιότητας υπάρχει μέσα μας, πριν από όλες τις παραστάσεις που σχηματίζουμε μέσω της εμπειρίας μας, των αισθήσεων μας. Η αιτιότητα είναι δηλαδή μια κατηγορία.

- B.1** Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Σωκράτης εμφανίζεται να διαδραματίζει το ρόλο της αλογόμυγας που δεν αφήνει το άλογο νωθρό, αλλά το ξυπνά συνεχώς. Κατ' ανάλογο τρόπο και ο φιλόσοφος έχει ως ρόλο να αφυπνίζει τους συμπολίτες του, ώστε να σκεφτούν λογικά και να απαλλαγούν από το ψεύδος. Ο φιλόσοφος δεν ιδιωτεύει αλλά προσφέρει τις γνώσεις του, δεν επαναπαύεται, ώστε οι συμπολίτες του να σκεφτούν, να προβληματιστούν και να μην εφησυχάζουν.

Η φιλοσοφία ως πνευματική δραστηριότητα στοχεύει στη διαρκή εγρήγορση του ανθρώπινου πνεύματος, στην αναζήτηση της αλήθειας, με βασικό πάντοτε άξονα τη λογική σκέψη. Αντιτίθεται στην πνευματική επανάπαυση και ωθεί τον άνθρωπο στο να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην πολιτεία του. Όριο του έργου της η λογική σκέψη. Αναζητεί τα τι θα μπορούσε να ισχύει στην πραγματικότητα αρκεί αυτό που θα διατυπωθεί ως ισχύον να είναι δυνατό να υποστηριχθεί λογικά.

Κατ' αρχάς η φιλοσοφία χρησιμοποιεί τα ίδια με την επιστήμη μέσα προκειμένου να διεκπεραιώσει το έργο της. Αντίθετα διαφοροποιείται από τη θεολογία ως προς τα μέσα, αφού οι απολογητές της τελευταίας στηρίζονται περισσότερο στην πίστη και όχι στις λογικές αναλύσεις και στα επιχειρήματα που χρησιμοποιούν οι φιλόσοφοι, για να υποστηρίξουν τις ιδέες τους.

Οι καλλιτέχνες διαφοροποιούνται από τους φιλοσόφους ως προς τα μέσα που χρησιμοποιούν, για να διεκπεραιώσουν το έργο τους. Οι πρώτοι μεταχειρίζονται ως μέσα υλικά, όπως το μάρμαρο, το ανθρώπινο σώμα, τα χρώματα, τους ήχους, σε αντίθεση προς τους φιλοσόφους, οι οποίοι στηρίζουν τις απόψεις τους σε επιχειρήματα, ορθολογικές αναλύσεις εννοιών και λογικές επεξεργασίες αυτών.

- B.2** Στο συγκεκριμένο απόσπασμα γίνεται λόγος για το βασικό αξίωμα του Μπερκελϋ ότι τα όρια της πραγματικότητας είναι και τα όρια της εμπειρίας. Με τα λόγια του Μπερκελϋ το είναι, η πραγματικότητα ταυτίζεται με το αντιλαμβάνεσθαι (*esse est percipi*). Χαρακτηριστικό παράδειγμα από το «Σύμφωνα εώς και τα όντα». Στο συγκεκριμένο τμήμα του κειμένου ο Μπερκελϋ

αναφέρεται στο γεγονός ότι τα αισθητά πράγματα δεν έχουν ανεξάρτητη υπόσταση, αλλά την οφείλουν στο παρατηρητή τους. Η πνευματική υπόσταση του παρατηρητή δίνει υπόσταση και στα αισθητά πράγματα που παρατηρεί.

Αντιτίθεται στη θέση του Λοκ περί υλικής υπόστασης, που υπάρχει ανεξάρτητα από τον παρατηρητή (την πνευματική του υπόσταση) και στην οποία επικάθηνται οι ποιότητες και ιδέες των αισθητών. Με το αξίωμα του ο Μπερκλεϋ θέλησε να θεραπεύσει τη θεωρία του εμπειρισμού από την ασυνέπεια του Λοκ, χωρίς όμως να αποφυγει ο ίδιος να πέσει σε μία ανεπίτρεπτη για θιασώτη του εμπειρισμού υπόθεση.